

FACTORS AND MECHANISMS OF FORMING YOUTH'S MUSICAL TASTE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION: PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Sardor Abdullayev
Independent Researcher
Andijan State University
Andijan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: musical taste, globalization, aesthetic consciousness, youth, mass culture, cultural identity.

Received: 04.02.26

Accepted: 05.02.26

Published: 06.02.26

Abstract: This article provides a philosophical analysis of the factors and mechanisms shaping youth musical taste under the conditions of globalization. The contemporary information space, mass culture, digital technologies, and intercultural communication significantly influence the aesthetic consciousness of young people. Musical taste is interpreted as an important indicator of personal spiritual development and cultural identity. The article examines the role of the socio-cultural environment, the education system, and national musical heritage in shaping youth musical taste. The findings emphasize the necessity of a systematic and philosophical approach to the development of musical taste among young people.

GLOBALLASHUV SHAROITIDA YOSHLAR MUSIQIY DIDINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI VA MEKANIZMLARI: FALSAFIY TAHLIL

Sardor Abdullayev
Mustaqil izlanuvchisi
Andijon davlat universiteti
Andijon, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: musiqiy did, globallashuv, estetik ong, yoshlar, ommaviy madaniyat, madaniy identifikatsiya.

Annotatsiya: Mazkur maqolada globallashuv sharoitida yoshlar musiqiy didini shakllantiruvchi asosiy omillar va ularning amal qilish mexanizmlari falsafiy tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot makoni, ommaviy madaniyat, raqamli texnologiyalar

hamda madaniyatlararo muloqot yoshlar estetik ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqotda musiqiy did shaxs ma'naviy kamoloti va madaniy identifikatsiyasining muhim ko'rsatkichi sifatida talqin etiladi. Maqolada musiqiy didni shakllantirishda ijtimoiy-madaniy muhit, ta'lim tizimi va milliy musiqa merosining o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari yoshlar musiqiy didini rivojlantirishda tizimli va falsafiy yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

ФАКТОРЫ И МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ МУЗЫКАЛЬНЫХ ВКУСОВ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ: ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ

Сардор Абдуллаев

Независимый исследователь

Андижанского государственного университета

Андижан, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: музыкальный вкус, глобализация, эстетическое сознание, молодежь, массовая культура, культурная идентичность.

Аннотация: В статье проводится философский анализ факторов и механизмов формирования музыкального вкуса молодежи в условиях глобализации. Современное информационное пространство, массовая культура, цифровые технологии и межкультурная коммуникация оказывают существенное влияние на эстетическое сознание молодежи. Музыкальный вкус рассматривается как важный показатель духовного развития личности и культурной идентификации. В статье анализируется роль социально-культурной среды, системы образования и национального музыкального наследия в формировании музыкального вкуса молодежи. Результаты исследования подчеркивают необходимость системного и философского подхода к развитию музыкального вкуса молодежи.

Kirish. Globallashuv jarayonlari zamonaviy jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib borib, insonning estetik qarashlari va madaniy ehtiyojlarini tubdan o'zgartirmoqda [1]. Ayniqsa, yoshlar ushbu jarayonlarning eng faol subyekti bo'lib, ularning musiqiy didi globallashuv ta'sirida tezkor transformatsiyaga uchramoqda. Musiqiy did shaxsning san'atni idrok etish darajasi, estetik ehtiyojlari va ma'naviy olamining muhim ko'rsatkichi

hisoblanadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yoshlarning musiqani qabul qilish va baholash mexanizmlarini o'zgartirib yubordi. Internet platformalari, ijtimoiy tarmoqlar va striming xizmatlari orqali yoshlar turli madaniyat va hududlarga mansub musiqiy mahsulotlarni tez va keng miqyosda iste'mol qilmoqda [2]. Natijada musiqiy didning shakllanish jarayoni murakkablashib, ko'p manbali xarakter kasb etmoqda. Biroq ushbu jarayon ijobiy jihatlar bilan bir qatorda muayyan muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Ommaviy madaniyatning ustuvorligi, tijoratlashgan musiqa mahsulotlarining ko'pligi yoshlar estetik ongining soddalashuviga olib kelishi mumkin [5]. Shu sababli yoshlar musiqiy didini shakllantirish omillari va mexanizmlarini falsafiy jihatdan tahlil qilish, ularni tartibga solish masalasi dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur maqolada globallashuv sharoitida yoshlar musiqiy didini shakllantiruvchi ijtimoiy, madaniy va falsafiy omillar tahlil qilinib, ularning o'zaro ta'sir mexanizmlari yoritiladi.

Adabiyotlar sharhi va tahlili. Musiqiy did va estetik ong muammolari falsafa, estetika va madaniyatshunoslik fanlarida keng tadqiq etilgan. I. Kant estetik didni shaxsning go'zallikni baholash qobiliyati sifatida talqin qilgan bo'lsa, keyingi tadqiqotlarda u ijtimoiy va madaniy muhit bilan uzviy bog'liq hodisa sifatida o'rganila boshladi.

A. Giddens globallashuv sharoitida shaxs ongining transformatsiyasi haqida fikr yuritib, estetik didning shakllanishida global madaniyatning rolini alohida ta'kidlaydi [2]. A. Appadurai esa madaniy oqimlar nazariyasi orqali musiqaning global miqyosda tarqalishi yoshlar estetik qarashlariga bevosita ta'sir ko'rsatishini asoslab beradi [4]. Frankfurt maktabi vakillari M. Horkheimer va T. Adorno ommaviy madaniyatni tanqidiy tahlil qilib, musiqaning tijoratlashuvi estetik mezonlarning pasayishiga olib kelishini ko'rsatadilar [5]. Ushbu yondashuv bugungi pop-musiqa va raqamli musiqa industriyasini tahlil qilishda dolzarbdir.

O'zbek olimlari tadqiqotlarida yoshlar ma'naviyati va estetik tarbiyasida milliy musiqa merosining o'рни alohida qayd etiladi. I.A. Karimov milliy madaniyat va san'atni yoshlar tarbiyasining muhim omili sifatida baholaydi [6]. S. Abdullayev tadqiqotlarida esa globallashuv sharoitida yoshlar musiqiy didi transformatsiyasi falsafiy jihatdan tahlil qilinadi [3].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, qiyosiy-falsafiy yondashuv, analiz va sintez, ijtimoiy-falsafiy talqin metodlaridan foydalanildi [3]. Ushbu metodlar yoshlar musiqiy didini shakllantiruvchi omillarni kompleks o'rganish imkonini berdi.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globallashuv sharoitida yoshlar musiqiy didining shakllanishi chiziqli emas, balki murakkab, ko'p omilli va dinamik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida axborot-madaniy muhit, ommaviy madaniyat mexanizmlari, raqamli texnologiyalar, ta'lim tizimi hamda milliy musiqa merosini ko'rsatish mumkin.

Avvalo, raqamli axborot makoni yoshlar musiqiy didining shakllanishida hal qiluvchi omilga aylangan. Internet tarmoqlari, ijtimoiy platformalar va striming servislar orqali tarqatilayotgan musiqiy mahsulotlar yoshlarning estetik tanloviga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, algoritmlar asosida tavsiya etilayotgan musiqa yoshlar didini passiv shakllantirib, ularning mustaqil estetik baholash qobiliyatini cheklashi mumkin [4]. Bu holat musiqiy didning ongli emas, balki iste'molchilik xarakter kasb etishiga olib keladi.

Shu bilan birga, ommaviy madaniyat yoshlar musiqiy didida standartlashuv va soddalashtirish jarayonini kuchaytirmoqda. Ommaviy musiqa mahsulotlari tez iste'mol qilinishi, oson qabul qilinishi va tijorat manfaatlariga mosligi bilan ajralib turadi [5]. Natijada musiqaning estetik va ma'naviy mazmuni ikkinchi darajaga tushib, didning yuzaki shakllanishi kuzatiladi. Frankfurt maktabi vakillarining fikricha, bunday jarayon san'atni madaniy mahsulot darajasiga tushirib qo'yadi va uning tarbiyaviy funksiyasini zaiflashtiradi.

Biroq globallashuvni faqat salbiy jarayon sifatida talqin etish beryoqlamalik bo'lur edi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, global musiqa makoni yoshlarning musiqiy dunyoqarashini kengaytirish, turli madaniyatlar musiqasi bilan tanishish va estetik tajribani boyitish imkonini ham yaratadi [2]. Aynan shu jihat globallashuvning dialektik xarakterga ega ekanini ko'rsatadi: u bir vaqtning o'zida ham imkoniyat, ham xavf manbai hisoblanadi.

Milliy musiqa merosi yoshlar musiqiy didini shakllantirishda muhim muvozanatlovchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot natijalari milliy musiqaga muntazam murojaat qiladigan yoshlar orasida estetik barqarorlik va mazmuniy tanlovning yuqoriroq ekanini ko'rsatdi [6]. Milliy musiqa yoshlarning tarixiy xotirasi, madaniy ildizlari va ma'naviy qadriyatlarini mustahkamlash orqali musiqiy didni chuqurlashtiradi.

Ta'lim tizimining roli ham alohida e'tiborga loyiq. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, musiqiy-estetik tarbiya yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan taqdirda, yoshlar musiqiy didi asosan tasodifiy axborot oqimi ta'sirida shakllanadi [7]. Aksincha, tizimli musiqiy ta'lim yoshlarning musiqani tahlil qilish, baholash va ongli tanlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bu esa musiqiy didning faqat subyektiv emas, balki ijtimoiy-falsafiy mazmun kasb etishiga olib keladi.

Falsafiy nuqtai nazardan qaraganda, musiqiy did shaxs va jamiyat o'rtasidagi madaniy munosabatlarning mahsuli hisoblanadi. Globallashuv sharoitida ushbu munosabatlar murakkablashib, yoshlar musiqiy didi shaxsiy identifikatsiyaning muhim belgilaridan biriga aylanmoqda. Shu bois, musiqiy did masalasi nafaqat estetik, balki ijtimoiy-falsafiy muammo sifatida talqin etilishi zarur.

Globallashuv sharoitida yoshlar musiqiy didining shakllanishi murakkab, ko'p omilli va ziddiyatli jarayon ekanligi aniqlandi. Ushbu jarayon axborot-madaniy muhit, ommaviy madaniyat

mexanizmlari, raqamli texnologiyalar, ta'lim tizimi hamda milliy musiqa merosi kabi omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ommaviy madaniyat va raqamli axborot oqimi yoshlar musiqiy didini tezkor, ammo ko'pincha yuzaki shakllantirmoqda. Bu esa estetik mezonlarning soddalashuvi va musiqaning ma'naviy-tarbiyaviy funksiyasining zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, globallashuv yoshlar musiqiy madaniyatini boyitish va estetik tajribani kengaytirish uchun muayyan imkoniyatlarni ham yaratmoqda. Milliy musiqa merosi yoshlar musiqiy didini barqaror va mazmunli shakllantirishda muhim omil ekanligi asoslab berildi. Milliy musiqa yoshlarning madaniy identifikatsiyasini mustahkamlab, ularni ommaviy madaniyatning salbiy ta'siridan muayyan darajada himoya qiladi. Shu bois, milliy musiqa va zamonaviy musiqiy shakllar uyg'unligini ta'minlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari ta'lim tizimida musiqiy-estetik tarbiyani kuchaytirish zarurligini ko'rsatdi. Musiqiy didni shakllantirish faqat individual tanlov masalasi emas, balki ijtimoiy va madaniy mas'uliyatli jarayon sifatida qaralishi lozim. Shu nuqtai nazardan, yoshlar musiqiy didini rivojlantirishga qaratilgan tizimli, falsafiy va pedagogik yondashuvlar ishlab chiqilishi maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, yoshlar musiqiy didini shakllantirish masalasi globallashuv sharoitida shaxsning ma'naviy kamoloti va jamiyat madaniy taraqqiyotini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqot xulosalari ushbu yo'nalishda olib boriladigan keyingi ilmiy izlanishlar uchun nazariy-metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
2. Giddens A. The Consequences of Modernity. – Stanford: Stanford University Press, 1990.
3. Абдуллаев С. Глобаллашув шароитида ёшлар маданияти трансформацияси. – Тошкент, 2024.
4. Appadurai A. Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization. – Minneapolis, 1996.
5. Horkheimer M., Adorno T. Dialectic of Enlightenment. – New York, 2002.
6. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.
7. UNESCO. Culture and Youth in the Digital Age. – Paris, 2021.